

Värna den privata äganderätten

Svenska Dagbladet den 11 oktober 2015

Den senaste tiden har det framkommit att äganderätten inte fungerar som den ska i Sverige. Spaltmeter har skrivits om hur runt 200 hemlösa slagit sig ned på en privatägd industritomt i Malmö, där de bor i husvagnar, skåpbilar och skjul. SVT:s Uppdrag granskning har även berättat om ett Schweiziskt par i vars sommarstuga det olovligen bor en hel familj utan att polisen har möjlighet att ingripa.

Den som söker exakta svar på varför det offentliga inte ingriper i fall som dessa, har en oväntat svår uppgift. Förklaringen som oftast dyker upp är att kronofogden borde ingripa men inte kan avhysa människor som har okänd identitet, samtidigt som polisen är oförmögen eller ovillig att bistå med identifieringen. En kompletterande förklaring är att polisen ogärna ingriper när det saknas alternativ att hänvisa de boende till.

Situationen är oroande oavsett vad skälet är. Väldefinierade äganderätter som upprätthålls av en rättsstat är en av de viktigaste förklaringarna till länders välstånd. När människor är överens om vem som äger vad, kan handel och samarbete uppstå där det annars skapas bråk och konflikter. Värdet av att äga något urholkas om brott mot äganderätten inte får några påföljder. Oklarheter kring äganderätten riskerar därför att påverka oss alla, inte bara de drabbade i de just nu aktuella fallen.

Det ska framhållas att regeringen har agerat i frågan. I juni presenterades ett antal åtgärder för att bekämpa utsatthet och tiggeri. Bland symboliska formuleringar om att "fortsätta arbetet med välfärdsutveckling" och "driva på EU:s arbete med romsk inkludering" fanns också en jämförelsevis konkret åtgärd: En utredare tillsätts för att "analysera hur markägares möjligheter att få hjälp med åtgärder vid otillåtna bosättningar kan förbättras".

Frågan är så intressant att det är svårt att inte börja analysera den på egen hand. Ska markägares möjligheter att få hjälp förbättras, måste de olovligen boende kunna hänvisas någon annanstans. Om utvisning är utesluten, och uppförande av något som liknar kåkstäder på allmän mark också anses oacceptabelt, återstår ett boende med högre standard, exempelvis baracker. Dyliga boenden måste rimligen erbjudas alla hemlösa, då det skapar oönskade incitament att endast ge baracker till dem som bott olovligen på andras ägor. Det är en relativt dyr lösning, åtminstone i relation till de boendes intäkter som huvudsakligen kommer från tiggeri. Kalkylen förbättras om fler kan arbeta i stället för att tigga, men det kräver långtgående och kontroversiella förändringar av arbetsmarknaden.

Inga av handlingsalternativen är lättsmälta. Men de flesta är bättre än att låta äganderätten urholkas.

Andreas Bergh